

สรุปผลการประชุม ช่วงระดมสมอง มองปัญหา หาทงออก: การสร้างงานวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key message)

ผู้ดำเนินรายการ รศ.ดร.มานพ คณะโต (เครือข่ายพัฒนาวิชาการและข้อมูลสารสนเทศภาคอีสาน และ อาจารย์ประจำภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น)

ในปัจจุบันยังมีการนำองค์ความรู้ไปใช้ในการช่วยวางแผนแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่น้อย โดยการแก้ปัญหาในพื้นที่ต้องขึ้นอยู่กับ 1) การมีข้อมูลสถานการณ์และความรุนแรงของปัญหา 2) การมีนโยบายจากภาครัฐ และ 3) การมีองค์ความรู้และวิธีการแก้ไขปัญหา โดยสิ่งสำคัญอีกประการ คือ การตอบโจทย์ให้ได้ว่า องค์ความรู้อะไรที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ภาคอีสาน

วิทยากรท่านที่ 1 ผศ.ดร.สุชาดา ภัยหลีกถึ (อาจารย์ประจำคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น)

หัวข้อบรรยาย: มองปัญหา หาทงออก : การสร้างงานวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่

เนื้อหาโดยสรุป: องค์ความรู้ที่มีความจำเป็นในการจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ ได้แก่

1) องค์ความรู้ด้านอุปสงค์ สำหรับองค์ความรู้ด้านอุปสงค์ในภาพรวมนั้นมีอยู่ค่อนข้างมาก แต่ในการตอบโจทย์ในเชิงปริมาณอาจจะไม่เพียงพอและขาดความชัดเจน

2) องค์ความรู้ด้านอุปทาน ได้แก่ องค์ความรู้ด้านการผลิต, ด้าน CSR advertising ซึ่งการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาด้านอุปทาน อาจยังเป็นการวิ่งตามฝั่งธุรกิจอยู่

3) องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการป้องกัน/การควบคุม ซึ่งควรทำการศึกษาเพิ่มเติมว่าแนวทางอะไรบ้างที่ทำให้เกิดการป้องกันและจัดการกับปัญหาแบบยั่งยืน

4) องค์ความรู้ด้านผลกระทบ สำหรับองค์ความรู้ด้านผลกระทบค่อนข้างมีอยู่มากและมีการผลิตออกมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังขาดความชัดเจนของข้อมูล

5) องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับบทบาทสุราในสังคม ในสังคมไทยยังคงใช้เวลาค่อนข้างนานในการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการผลิตข้อมูลมาช่วยในการปรับเปลี่ยนมุมมองให้สังคมไทยมองว่า สุราไม่ใช่สินค้าธรรมดา

6) องค์ความรู้ด้านการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ความรู้ด้านนี้ยังขาดเรื่องของการวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการต่างๆ

7) องค์ความรู้ด้านนโยบายแอลกอฮอล์ โดยองค์ความรู้ด้านนโยบาย อาจจะมีประสิทธิผลสำหรับต่างประเทศ แต่อาจจะใช้ไม่ได้ผลสำหรับประเทศไทย เช่น การควบคุมอายุผู้ซื้อ ซึ่งต้องการความชัดเจน

โดยการแก้ปัญหาที่หนึ่งต้องคำนึงว่าปัญหานี้เป็นปัญหาที่อยู่ควบคู่กับมนุษย์ ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงมีความจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการแก้ไขที่ยาวนาน และอยากส่งเสริมให้มีเวทีแลกเปลี่ยนการทำงาน เพื่อให้คนที่เข้ามาทำงานจะได้ไม่ต้องเริ่มต้นจากศูนย์ รวมถึงเป็นการให้กำลังใจซึ่งกันและกันด้วย

วิทยากรท่านที่ 2 นายวิทยา บุญฉวี (ประชาคมงดเหล่าภาคอีสานตอนล่างจังหวัดอุบลราชธานี)

หัวข้อบรรยาย : การสร้างงานวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่ : อุบลสร้างสุขพื้นที่ทุกซอกทุกซอจจากเหล่า
เนื้อหาโดยสรุป : พื้นที่ที่มีปัญหาที่หลากหลายและมีความซับซ้อน ดังนั้น การทำงานต้องมีการบูรณาการความรู้ในหลายๆ ศาสตร์ นอกจากนี้ยังต้องการการมีส่วนร่วมจากหลายๆ ภาคส่วน ในการทำงานในพื้นที่ต้องทำการบูรณาการที่หลากหลาย เพื่อแสวงหาทางออกร่วมกัน ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ การได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายต่างๆ เช่น เครือข่ายเยาวชน เครือข่ายพระสงฆ์ และการมีผู้นำที่เข้มแข็งในการขับเคลื่อนงานแบบองค์รวม มีการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของพื้นที่ และจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมวิ่งปลอดเหล้า กิจกรรมระดมสมองเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการดื่มและการจำหน่ายสุรา โดยเน้นเริ่มต้นที่รากฐานของสังคม คือ การเปิดพื้นที่ให้แก่เด็กและเยาวชน โดยหลังจากจัดกิจกรรมต่างๆ แล้วในจังหวัดได้มีการจัดตั้งคณะทำงานในการดำเนินงานที่ช่วยวางแผนการทำงานอย่างต่อเนื่อง และได้มีการจัดทำงานวิจัยแบบชาวบ้าน ว่าด้วยเรื่องปัจจัยที่มาของการดื่ม เพื่อสนับสนุนแผนงานและนโยบายของคณะทำงานดังกล่าวด้วย ตัวอย่างการดำเนินการของพื้นที่ จ.อุบลราชธานี จะเริ่มต้นจากวัด และขยายไปสู่โรงเรียนและชุมชน โดยเริ่มอย่างเป็นทางการในปี 2551 และปี 2553 เครือข่ายเยาวชนได้ร่วมประกาศเจตนารมณ์ในการร่วมจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และในปี 2554 จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการประกาศให้การแก้ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นนโยบายสาธารณะของจังหวัด

สิ่งสำคัญในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น นอกจากการใช้องค์ความรู้มาขับเคลื่อนการทำงานแล้ว คนที่ทำงานนี้จำเป็นต้องมีอุดมการณ์ร่วมกันด้วย

วิทยากรท่านที่ 3 นายยศพนธ์ แก่นจันทร์ (กลุ่มงานควบคุมโรค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น)

หัวข้อบรรยาย : การสร้างงานวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เนื้อหาโดยสรุป : ในจังหวัดขอนแก่นสิ่งที่เป็ปัญหาอยู่ขณะนี้ คือ การละเมิดกฎหมาย พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เรื่องการโฆษณา ซึ่งทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลได้พยายามประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางกฎหมาย และดำเนินการควบคุม ฝ้าระวังการโฆษณาที่กระทำผิด พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการขอความร่วมมือจากร้านค้า/ผับ ให้เป็นสถานที่ปลอดบุหรี่และการไม่ละเมิดกฎหมาย ในการทำงานที่ผ่านมา พบว่าการสร้างเครือข่ายเป็นเรื่องไม่ยากนัก แต่การรักษาสถานภาพการทำงานร่วมกันของเครือข่ายให้ได้เดินไปด้วยกันเป็นเรื่องที่ยากกว่า และเครือข่ายหลักที่ทำงานร่วมกันคือ เครือข่ายองค์กรงดเหล้า มหาวิทยาลัยขอนแก่น และอื่นๆ แต่การดำเนินงานก็พบอุปสรรคที่สำคัญ คือ แรงเสียดทานจากฝ่ายธุรกิจ แต่การดำเนินงานก็ต้องดำเนินต่อไป เนื่องจากเรามีจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ การสร้างขอนแก่น ให้เป็นสังคมอยู่ดีมีสุข เป็นสังคมปลอดเหล้าปลอดบุหรี่ ที่มาจากการทำงานและความร่วมมือของทุกภาคส่วน

2. ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- 1) ควรมีหน่วยงาน ที่รวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้เครือข่ายสามารถใช้งานได้ โดยไม่เป็นอุปสรรค และช่วยสนับสนุนการเข้าถึงงานวิจัย/งานวิชาการ ที่เครือข่ายต้องการ และข้อมูลที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินงานด้วย
- 2) ควรตั้งทีมวิชาการภาคอีสานขึ้นมาผลิตความรู้เพื่อรองรับการทำงานในพื้นที่
- 3) ควรมีงานวิจัยที่ครอบคลุมประเด็นที่ยังขาดและใช้กรอบแนวคิดที่หลากหลายขึ้น เช่น แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมือง การศึกษาประเด็นผู้หญิง กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น
- 4) การแก้ปัญหาจากเรื่องดีมีแอลกอฮอล์ควรดำเนินการไปโดยใช้หลายๆ มาตรการ โดยไม่มุ่งเน้นไปที่การบังคับใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในทางปฏิบัติ